

SALOMÓ

junt realment temptador.

Però que en el nostre cas hem d'acollir amb escepticisme (tant o més que el que hem fet en l'art. precedent *Salitja*): perquè *Saló* no ha estat mai nom de riu ni riera, sinó sempre el d'un castell (consta en les mencions de 1134 i 1359), o d'un baró senyor de castell (1269); amb un radical hidrònimic quedaria inexplicable la derivació -BE tan ben demostrada: terminació basca que no lliga amb un radical proto-europeu: i un poble o castell podran estar 'damunt' o 'vora' un corrent d'aigua, mai 'dessota'; ni tan sols intentem escapar-nos d'aquesta lògica suggerint 'avall', car *Saló* és molt més a prop de la serra i de Matamargó, que dels baixos d'aquesta ribereta.

C) Anotem encara unes paronímies per si volen explorar-les els escèptics de (A). *Salou*, del qual parlem en l'article següent (SALAUROS?). Gàllic SALO-DORUM (alem. *Soloturn*, fr. *Soleure*). SALO-DUNUM > *Saulon* (Jud, *VRom.* v, 310.1). I veg. encara els altres que cito a l'art. *Salou*. Tempteigs etimològics que naufraguen tot seguint en la impossibilitat de lligar-hi la sufixació -ABE: ibero-basca, no cèltica.

Hi ha més parònims en un doc. ross.: «uno campo ad *Saló*» a. 1145 prop d'Elna (Mor. LXI); però ignorem si s'accentua *Saló* o és llatinització d'un nom **Sal*. I essent llocs llunyans geogràficament, no ens poden ser de cap guia per al problema present.

Saló, V. *Vila-saló* *Salom*, V. *Sa* i *Salarsa*

SALOMÓ

O millor SALAMÓ, que és la única forma real: popular i antiga del nom d'aquest poble del Baix Pe- nedès prop del riu Gaià.

En efecte la PRON. *salomó* és el que sento i anoto uniformement pertot: a Bonastre, Vespella, El Callar, Renau i Vila-seca, i a Salamó mateix (xiv, 127, 135, 146, 151, 135, i NLL 29, 203). Gentilici: *salamu-néys* (Salamó, Vespella, xiv, 137, 135). N'hi ha una bona monografia toponímica i històrica del Llic. Rafel Gallofrè i Guinovart, *Notas Hist. de Salomó*, Bna. 1950, 72 pp.

MENC. ANT. 1011, com afr. del terme de la Nou, s'anomena només una tolla del riu Gaià (que és allà), vora la qual cresqué després el poble: «kastellar d. Nuce --- Gallà --- ad ipso pelago qui dicunt *Salamo*» (*Cart. St. Cugat* II, p. 77, n. 432); 1088: «torrente que vocant *Salamon*» (pergamí, copiat també en el dit *Cart. II*, 392); des del S. XIII ja consta com un alou amb església: 1214: «honorem de *Salomonem*» (Gallofrè, p. 34); 1279: «ecclesia de *Salamó*» (*Rationes Decim. Hisp.*); 1280: id. (ib., p. 36); 1359: *Salamó* (*CoDo-ACA* XII, 36); 1372: *Salamó* i 1393: *Salamó* (Gallofrè, p. 39). En cap doc. antic no apareix *Salomó*, -on, amb -lo.

HOMÒNIMS. 2) 982: *Pugium Salomon* (*Cat. Car.* II, 171.2), avui Puig Salamó de St. Bartomeu, dins el te. de Ripoll.

3) *El Salamó*, mas antic (oït *al salomó*, passant-hi 1924, exc. 21), és a la r. entre el Vallès i Bages, uns 3-4 k. al NNE. de St. Llorenç Savall, en el camí de Granera a Castellarçol, 0h15 abans d'arribar a Coll d'Ases. També aquest sembla haver començat per ser un hidrònim. 1087: «torrente q. nuncupant *Salamó*», afr. N. d'un lloc entre Castellar del Vallès i Cerconeda (*BABL* VII, 506).

4) El Pas *Salamó*, és el nom d'una carrerada o pas de bestiar, prop del poble de Sta. Eulàlia de Puig-Oriol, en el Lluçanès (XLVI, 156.9).

5) Mas de *Salamón*, te. Vilanova d'Alcolea (XXVIII, 170.22).

6) Font de *Salamona*, te. Pego (XXXIII, 110.14).¹

7) *Son Salamó*, en el te. de Ciutadella (mapa Sorà, 1F4).

Quasi tots, doncs, començaren per ser nom d'una font, o d'una tolla en riu o torrent. Jo crec que això pot donar el perquè del nom: comparació amb la *pila baptismal salomònica* (o sobre columnes salomòniques) del temple hebraic, després cristianitzat.² A Pego ve d'una pron. aràbiga *fonte salamona* (amb concordança del gènere) i *te* > *de*.

Adhuc el (2), el (5) i el (7) devien pendre nom d'una font d'aigua adjacent (no hi ha mai munt. sense font, i la carrerada serà de *Pas* sobre un riu).

Sospito que la variant *Salamó* no és deguda a cap dissimilació vocàlica de nivell català sinó antiga; car la variant *salomó* és molt típica del siríac i hebreu talmúdic, i de certes formes de l'hebreu, com descabdella Moscati, *Introd. to the Semit. Compar. Gramm.*, § 9.12, el qual justament en dóna com un exemple el siríac *šlēmōn* = hebr. *šlēmō*.

¹ Alguns antroponímics de poc interès *Cal Salamó*, a Fígols de les Mines (XXXVIII, 108.2). — ² Cap fonament en la pensadeta del Sr. Català Roca, que sempre les engegava a la babalà, que fos poblat per jueus. Estrany que s'hi agafi Font Rius, a causa del nom *Villas Judaicas*, trobat en un doc. del baix Gaià, però es refereix a Nulles, que és força lluny de Salamó.

SALÒQUIA

Baluard extern d'una fortalesa, d'un tipus desenrotllat pels sarraïns d'Espanya; i després nom conservat en toponímia (*DECat* VII, 622).

En posar setge a Argelers, conta la Cròn. de Pere el Cerimoniós, «començà de tirar lo giny major de Barcelona a la casa de Pujol, e foradava e guastava lo mur e la torre de *celoquia* ---» (ed. Pagès 1911, *Çaloquia* en la de Bof.).

En un altre text del S. XIV (2a. meitat): «environaren lo temple de Janus, axi com si ells volguessen pendre la *çeloquia*, e-s combateren molt cruelment ---», potser text d'un humanista que adapta coses de l'Antiguitat (referent a Saguntum?), i sense potser referir-se a Val. ni Bna. ni cap ciutat nostra; que el publicador (*BABL* IX, 60) ilustra amb una cita del *DAG.*: